

ENIGE DEFECTEN

Robert Loesberg

Enige defecten

Lebowski Publishers, Amsterdam 2012

Voor deze herdruk is de oorspronkelijke tekst uit 1974 zoveel mogelijk gehandhaafd. Enkele zetfouten zijn gecorrigeerd, en hier en daar zijn in onbruik geraakte woorden geactualiseerd.

© Robert Loesberg, 1974/Lizzy Loesberg, 2012

© Lebowski Publishers, Amsterdam, 2012

Omslagontwerp: Dog and Pony, Amsterdam

Beeld omslag (foto auteur): Marijke Crusifix

Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

ISBN 978 90 488 1581 4

NUR 301

www.gehavendestad.nl

www.lebowskipublishers.nl

1. *Waar toe zijn wij op aarde?*

Wij zijn op aarde om God te dienen en daardoor hier en hiernamaals gelukkig te zijn.

(Catechismus voor het derde leerjaar voorgeschreven voor het Bisdom Haarlem/Haarlem 1952)

I

Reeds om zes uur die morgen was hij, in zijn laken gedraaid, wakker geworden. Eerst om zeven uur, wanneer zijn moeder luid gillend in het trapgat riep, zou hij metterdaad, voor de vorm wakker worden. Hoewel het zomervakantie was, stond zijn vader er namelijk op dat hij als op andere dagen uit bed zou komen, hij mocht in kamerjas verschijnen, om gezamenlijk het ontbijt te gebruiken.

Voor het te vullen uur ging hij diverse tijdpasseringen na, besloot in bed te blijven en de dagen, bijna een jaar geleden, die de oorzaak waren van deze feestelijke dag in zijn verbeelding opnieuw te beleven:

Op tafel stond een groene collectebus waarvoor een strook papier lag met de tekst: *STEUNT DE/KANKER-/BESTRIJDING*. Zijn moeder schommelde in gedachten de kamer binnen met in de handen een rolletje doorzichtig kleefband, waarvan zij het vastgeplakte begin met de nagel trachtte los te krijgen. Zij begroetten elkaar.

‘Gaat u collecteren, mam?’ vroeg hij landerig, de nadruk in die zin verkeerd plaatsend, een stripperperiodiekje van de leestafel trekkend.

‘Nee, slimmerd,’ zei ze vinnig. ‘Ik heb het voor de grap aangevraagd, is het nou goed?’ Deerniswekkende ouders die kind met hun kinderen spelen. De uitzonderlijk stuntelige manier waarop

zij de wikkel rond de bus bevestigde, voorkwam dat hij een even onvriendelijke tegenopmerking maakte.

Het object op de schoorsteenmantel dat als een potentaat de andere voorwerpen terzijde gevaagd had, was het eerste wat zijn vader zag toen hij die avond binnentrad. Hij wenste afwezig goedendag. Met zijn ogen op het ding gefixeerd, ging hij aan tafel en zette zich schamper lachend aan het gereedstaande eten. Nog voor hij iets gezegd had, putte zij zich in rechtvaardigingen uit. Na lange minuten eindigde zij met het afzwakkende gezegde dat zij ertoe besloten had op aandringen van een van haar zusters.

‘Dat heeft geen sodemieter met de zaak te maken!’ Hij verslikte zich. ‘Jane zeker?’

‘Ja, inderdaad, Jane, die schaamt zich daar niet voor.’ En ze voegde er timide en aandoenlijk aan toe: ‘Er is veel geld nodig.’

‘Jane met haar ene tiet.’ Wederom volgde een hoestbui. Aha, dacht de knaap, dát is het dus. Toen het uiteindelijk tot de man doordrong dat het ernst was en dat zij zich op dat moment aan zijn vermaak ging ergeren, sloeg zijn bui om en zei hij op koele toon: ‘Jij gaat in jouw toestand niet collecteren.’

Die avond ging voorbij met het telkenmale, op vaste tijden leek het wel, aanvoeren van nieuwe argumenten die telkens door hem werden afgedaan met een smalend lachje dat steeds beslister werd. Toen hij van vermoeidheid nog nauwelijks reageerde, raakte zij op haar beurt geagiteerd en de dag eindigde met ruzie. Slaande deuren. Een schilderijtje viel, onbeschadigd. De kat die haar naliep, kreeg de keukendeur tegen de kop gegooid en droop krijsend en blazend af naar de kamer waar ze werd opgewacht door de man die haar nodig een lendetrap moest geven.

De dag voor de zaterdag waarop de landelijke collecte plaats-

vond, had zijn moeder hoofdpijn en buikpijn en pijn in haar rug. Zij verzwikte licht haar enkel, stootte tot tweemaal toe verlamd haar rechterelleboog en sneed zich in de linkerduim.

De zaterdag stonden zij laat in de morgen op. Zijn moeder moest braken; niet veel erger dan op andere dagen, maar zij ging toch weer terug in bed en bleef tot twee uur liggen. Weer opgestaan jammerde zij over de boodschappen voor het weekeinde die nog gehaald moesten worden en de auto die zij nog moest wassen en poetsen.

Dat waren slechts twee argumenten, een magere klacht vond zij zelf, om het collecteren na te laten en als een soort aanvulling noemde zij toen maar het rijtje genoteerde boodschappen op.

‘Pim,’ zei ze zacht. ‘Als we nu eens ongeveer vijftig gulden aan kleingeld in die bus doen. En we leveren hem dan in. Zou je? Vind je?’ De man zag iets zitten dat met een potloodpunt in het vette haar boven een roodgevekt gezwollen gezicht krabde en hij vroeg zich af welke beestachtigheid hij op haar zou kunnen toepassen; ongestraft door het voor de buitenwereld camouflerende huwelijk.

In gedachten hield hij een honkbalslaghout in handen. Hij maakte een zwaaiende beweging van honderdtachtig graden en sloeg aan het eind van die beweging haar gezicht tot een verfrommelde en daarna weer recht gestreken foto. Snel moest hij die gedachte opzij, weg, weg, welke? Hij zei: ‘Die auto kan wel wachten. Offe, ik ga een maandag wel naar dat wasstation in de Van Oldenbarneveltstraat. Geef dat lijstje maar. Robbie en ik gaan wel naar, halen de boodschappen wel.’ Hij kuste haar op de kruin en fluisterde: ‘Kruip jij maar weer lekker onder de wol,’ waarna hij boven haar hoofd zijn tong naar haar uitstak. Zij keek naar hem op en glimlachte vermoed. ‘Engel,’ zei ze met gespeelde zachtaardigheid.

Op de terugweg, met het vage gevoel iets vergeten te hebben, probeerde hij, door een overzicht te geven van alle kwalijke eigenschappen van 'die vrouwen', opnieuw een samenzweerdersverbond met zijn zoon te sluiten.

Toen zij thuiskwamen zat zij een bergje munten in de bus te werpen. 'Ik doe er niet precies vijfentwintig gulden in,' zei ze, 'want dat is veel te verdacht.'

'Verdacht?'

Hij, hun zoon die nog niet in het drama had meegespeeld, kwam nu op. 'Ik heb best wel zin om ermee langs de deuren te gaan,' zei hij. Waarom? Werkelijke lust was er amper toe. Verveling verdrijven? Bemiddelende rol spelen tussen de beide ouders? Of, vuiger maar voor hem aangenamer, juist het tegendeel?

Ondanks dat hij de regie voerde en de glansrol speelde, was hij toch van hun figuratie afhankelijk: na een halfuur drenzen zag het er nog niet naar uit dat zijn zin werd geaccepteerd. Om die door te zetten, dreigde hij toen maar met het krijgen van een driftaanval. Van zijn als aangeslagen reagerende moeder kreeg hij prompt toestemming en dat was het belangrijkste: zijn vader zou dus wel dra ook capituleren.

De echtgenoot draaide in zijn stoel, wilde graag aan hogere dingen denken maar had een jeukend zitvlak en besepte heel wel dat hij naar een televisieprogramma staarde waarvan de inhoud hem in het geheel niet aanging: bejaardengymnastiek.

Graag was hij als een dolleman opgesprongen om het zegel van de bus te verbreken en het geld eruit te grissen. Maar hij was uiterst kalm.

Robbie behoefde zich niet om te kleden. Haar instructies luiden onder meer: geen plaketiketje afgeven als er niets geschonken werd; correct spreken; beleefd blijven, ook indien er geweigerd werd; zijn naam nooit noemen; indien men (een politieagent bij-

voorbeeld) erop stond zijn leeftijd te weten twee jaar liegen, dat mocht voor deze ene keer omdat het een goed doel betrof; niet aanbellen bij deuren waarop reeds een plakkertje zat en vooral het woord kanker vermijden.

Hoewel niet veel mensen thuis waren omdat het vakantietijd was, torste hij tegen zeven uur toch een loodzware bus naar huis: de mensen hadden veel gegeven. Zij hadden een afkerig plezier gehad in het koninkje dat, met zijn ogen draaiend, de zedenpreker had uitgehangen. Een man met een gezicht als een framboos had zelfs een muntbiljet van f 2,50 langzaam opgerold, hem onafgebroken aanzierend, hijgend bijna, en in een speciaal voor papiergeld bestemde ronde opening geduwd. De jongen had zin om zonder het afgeven van een plakplaatje weg te lopen omdat hij wist dat men begonnen was de biljetten uit de circulatie te nemen (hetgeen voor hem zoveel beduidde dat het geen onmiddellijk geldswaardig papier meer was) maar gaf er toch een: de lelijkste en vuilste van alle, natuurlijk. Mocht hij zelf opplakken van die kakelende flikflooier. Maar dat verdomde hij toch mooi. Het leek wel of die gek in zijn broek had staan pissen. Enfin. Het was volbracht, de buit was binnen, besloot hij voor de spiegel zijn kleding naziend.

Op het wijkdepot waar de bus voor 20.00 uur ('Hoe laat is dat, mam?') diende te worden ingeleverd, zei hij zijn lesje op. Zijn moeder, na de gehele dag gecollecteerd te hebben, was dermate moe, dat hij de bus maar even aanreikte. Dat vond de dame achter de keukentafel erg lief van hem. Zij schreef zijn moeders naam op een label en knoopte deze aan het handvat van de bus die zij bij een tiental andere zette.

'Dag jongheer,' zei de vrouw met de neus als een – als een suikermeloen.

‘Dag meneer eh mevrouw.’ Blozend om zo’n grove stommiteit verliet hij gehaast het pand.

Ongeveer negen maanden na betreffende zaterdag ontving zijn moeder een brief van de Stichting Landelijke Organisatie voor de Kankerbestrijding, ‘Het Koningin Wilhelminafonds’. Bij toeval ontdekte hij hem; hij was weggestopt onder de pendule op de schoorsteen, bijna op de plaats waar de bus gestaan had.

Zij kreeg, zo vermeldde de brief, omdat het door haar opgehaalde bedrag zó ver boven het gemiddelde geweest was met enkele anderen van het Fonds een kleine attentie. Was dat de voorgaande jaren een havenbezoekingstour met de Spido of een ‘bonte gevarieerde avond’ geweest, deze maal werd getrakteerd op een autobustochtje voor één persoon door het Westland met een bezoek aan Scheveningen, alwaar een lunch zou worden aangeboden. Haar inschrijving hiervoor moest binnen twee weken gedaan worden door middel van een bijgesloten briefkaart. Hij bekeek het poststempel. Anderhalve week was reeds verlopen: zij zouden hem niets vertellen.

Er waren, zoals altijd, verscheidene manieren om een onderwerp als dit ter sprake te brengen. Toen hij haar onverwacht hoorde thuiskomen, verwierp hij enigszins vertwijfeld alle manieren en koos voor de wijze van doen waar hij op dat moment aan dacht. Niet de beste. Maar de beproefde kwaadheid – die bovendien afzwakkend droef maakte – maakte zijn spitsvondigheid bot. De maaltijd dus maar weer eens een keertje, jengelde het in zijn hoofd.

Hij vouwde de brief, deed hem in de enveloppe en legde hem zorgvuldig, adres naar onder, geopende kant van zich af, tikje scheef, terug.

Tijdens de maaltijd keek hij naar het plafond. De spinazievlekken waren nog altijd zichtbaar. Hij had geleerd om zaken die

geen verschuiven naar een later tijdstip dulden, als een slag toe te dienen. Het beste moment daarvoor was altijd de avondmaaltijd gebleken.

‘Ik zag vanmorgen die dame die toen de collectebussen in beslag heeft genomen.’

‘In beslag genomen? Ingenomen zul je bedoelen.’

‘Zo,’ zei zijn moeder. Hij wachtte en een lichte bevreemding, voor hem als man van de wereld toch zo onwaardig, overviel hem. Want toen hij deze scène voor het eten bij zichzelf gerepeteerd had, had zij gezegd: ‘Zei ze nog iets tegen je?’

‘Ze vroeg of u nog meeinging.’

‘Meeinging?’

‘Ja, met een bustocht.’

‘O. Dat ja. Dat. Tja,’ zei ze langzaam en zette de juslepel met zo’n klap in de kom terug dat er op het tafellaken een regen viel van spatjes vet die zich snel uitbreidden, waar alle ogen naar keken.

‘Tja, dat was ik bijna alweer vergeten.’ Dat lachje. Dat lachje. Zó redde je je dus uit zulke situaties. Met zo’n grimas.

‘Ja. Ze hadden alle bussen geteld. En ik had het meeste opgehaald. Zei ze. Tenminste: ze zei natuurlijk dat u dat had eh opgehaald. Maar ja, dat wist zij dus niet. Natuurlijk. Van dat ik dat eh had opgehaald. Die zaterdag.’ Zijn vader, binnen het gezin een onbetrouwbare medespeler, haalde met een idiote trekkebekkerij een vezeltje vlees tussen zijn kiezen uit, kauwde het opnieuw alsof het een exclusieve delicatessie betrof, slikte het in, zoog de kies piepend leeg en begon te spreken: ‘Kijk eens hier, Robbie. Je moeder en ik hebben er lang en breed over gesproken. Over dat bustochtje. Kijk eens. Wij weten wel dat jij het bij elkaar gescharreld hebt. Op die vijftientig gulden na, maar goed, dat doet er nu verder niet toe. Kijk, het is zo dat die leeftijdsgrens.’ Nee dus, dacht de jongeman. Niet dus. Zij kan

niet. Ik mag niet. Hij stond op en ging van tafel.

‘Zeg, luister eens even. Als ik tegen je spreek dan.’

‘Er moet iets kapot,’ prevelde hij met zijn handen nog in de zakken. ‘Doet er niet toe wat.’ Hij trok bedaard een enorme foto van een Fokker Friendship van de wand en versnipperde hem. Het bleek niet voldoende. Hij pakte een boek van de boekenplank, zijn lievelingsboek nota bene, *De wind in de wilgen*, en trok alle katernen op volgorde uit de band. Nog niet genoeg. Dit bekoelde niet, integendeel, hij voelde zijn razernij toenemen.

‘Kankerlijers!’ riep hij, iets te luid. ‘Kankerlijers,’ zachter. Een door hem gebouwd vliegtuigmodel (of het nu de Spitfire of de Messerschmitt was, wist hij niet) werd van het plafond, waaraan het met nylondraadjes hing, getrokken, vloog zwevend door de kamer en sloeg te pletter tegen de spiegel boven het wastafeltje. De spiegel brak maar de stukken hielden elkaar vast en hij bleef dus hangen. Het vliegtuig viel op het glazen plankje onder de spiegel. Het waterglas viel voorover en spatte op de rand van de wasbak als vuurwerk uiteen. Toen zijn vader de deur opende, viel ook de gebroken spiegel. Een zo grote ravage kwam de jongeman, terwijl hij haar rustig bekeek, wel wat overdreven voor.

Het pak slaag dat zijn vader, uiterlijk kalm, hem toediende, uitreikte bijna, was evenzeer overdreven: nog nooit was hij zo onredelijk hard en veel tegen zijn linkeroor geslagen.

Het schrale vruchtbare van die hardhandigheid was dat dit het medelijden van zijn moeder opleverde. Iets dat ten slotte zou eindigen in een toestemming voor het reisje.

Nog diezelfde avond vulde zij de deelnemerskaart in en postte hem. Suf, larmoyant en ledig. Zich alleen maar afvragend hoe groot het bedrag in de bus nu wel geweest zou zijn.

Vanaf die dag tot aan deze (zijn moeder riep ‘Robbie’ en hij

riep 'Wakker' als een soort achternaam terug) werd er niet meer over de zaak gesproken.

Nadat zij ontbeten hadden, gaf de hand van zijn vader hem een rijksdaalder. Aandacht: handen oren neus voeten onderkaak, alles aan zijn vader was iets te groot. Eens had hij zich zijn vaders lid trachten voor te stellen na het zien van een foto van een naakte man, maar toen dat beeld al te duidelijk werd, had een gevoel van angst (onbegrijpelijk maar daarom niet minder voelbaar) zich duidelijk doen kennen. Zo smerig zou hij ook worden: dat was je lot. Het beeld naar de achtergrond dringen had geen succes: het kwam telkens terug, meestal op de verkeerde momenten. Zo kreeg hij eens een standje en tijdens die reprimande zag hij de neus van zijn vader zich transformeren tot zijn lid: hij groeide uit tot een behaarde reptielachtige olifantenslurf. Hij moest zenuwachtig giechelen en kreeg een slag midden in zijn gezicht. Lieve Heer, dat vreemde prikken in je hoofd, die speciale reuk, het vernederende achteroverhouden van je hoofd en het in je nek leggen van een koud voorwerp om het bloeden uit je neus te doen stoppen...

De vader zei tegen de jongen dat hij, hoewel hij het uitstapje eigenlijk niet verdiende, zich toch maar amuseren moest, en vertrok. De rijksdaalder was zonder dank in de zak van zijn kamerjas gegleden. Liever was het hem geweest dat zijn vader als steeds vertrokken was: met een grom en een snauw en hem niet ziende door de gezwellenheid der ogen. Maar het geld was goed. Hield de balans in evenwicht. Bracht evenwicht in de balans waarop, in de andere schaal, 's mans geleuter lag. Hij hoorde de auto starten, wachtte tot hij hem ook hoorde weggrijden en zuchtte toen opgelucht.

Hij kleepte zich zorgvuldig ('Waarom moet ik in hemelsnaam schoon ondergoed aan?') 'Nou, als er eens iets gebeurt...') (De

vrouw van de halfgemaakte zinnen) en zat vanaf acht uur opgeprikt met aandacht zijn plakboek over wielrennen bij te werken. Rustig de situatie beheersend tot het moment waarop hij met een schok dacht: als tante Jane maar niet meegaat. Een ongeregeld zwerven door het huis begon. Tegen halfelf kon hij zich niet langer bedwingen, hij dacht: ik stik, schraapte zijn keel en zei gewichtig tegen zijn moeder: 'Kom, ik stap eens op.' Ze zei dat ze hem wel even zou brengen.

Robbie begreep dat hij ook weleens iets waarvan hij niet hield moest aanvaarden. Hij werd niet kwaad, nee, hij kwam met zichzelf overeen dat zij gezegd had: 'Ik loop zover met je mee.'

Op straat schaamde hij zich voor haar uiterlijk. Een tengere vrouw, niet veel groter dan hij. Zij bezat een uitgebreide garderobe maar geen smaak, zodat het leek alsof zij, ondanks de prijszigheid der kleding, altijd lompen droeg.

Enkele jaren na de oorlog, in de treurige jaren vijftig, had zij een wijze van opmaak gevonden die haar aantrekkelijk maakte en zij had die manier sindsdien nauwelijks gewijzigd.

Zij besteedde veel geld bij een goede kapper maar deed het werk van die haarkunstenaar teniet door immer, ook bij de geringste wind, een hoofddoek om te knopen.

Ze was op twintigjarige leeftijd getrouwd, haar eerste aanzoek. Hetzelfde jaar nog werd Robbie geboren. Het was een zware bevalling die zij bijna niet overleefd had.

Zij liepen hun singel af en via een andere, even vredige en blijde singel kwamen zij bij een tunnel die als een rioolheul onder het spoorwegemplacement lag. De vloer lag vol afval. De vitrines in de wanden waren, op wat omkrullende en al gevallen plakletters na, leeg en van enkele waren de ruiten ingeslagen. Glaskorrels overal op de grond. Ik wou dat ik er met mijn gezicht in viel.

Dan hoefde ik tenminste niet mee.

Het was koel maar niet verkwikkend en de vochtige lucht rook muf. Hij had graag even willen gillen om het holle geluid zo prachtig te horen echoën. Maar met haar erbij kon dat niet. Op haar voorhoofd kwamen twee krulspelden als horens onder de hoofddoek uitgegroeid.

De dompige tunnel uitkomend had hij zo'n moeite met het aanpassen van zijn ogen aan het felle licht dat hij de autobus naast het Groothandelsgebouw niet onmiddellijk opmerkte. Zij liepen door blauwe gordijnen van uitlaatgassen van stationair draaiende taxi's naar een dertigtal merendeels oude mensen die in kleine groepjes rond het geopende portier van een bus stonden. Zijn moeder vroeg een vrouwtje of dit de bus van de kankercollecte was.

'Dat zou ik denken.' Zij wachtten.

'Er is onweer op komst,' zei een grijsaard tegen niemand in het bijzonder. Hoewel zij meer vragen had willen stellen, zweeg ze. Ook de bus was oud, hetgeen Robbie erg tegenviel. Maar ach, deed die bus ('De Snelle Vliet, nou die rijdt zo hard niet!') er iets toe? Het deed er niets toe! Dit reisje, helemaal allenig in me uppie, zal een fijne reis worden.

Hij zag in het trappenhuis van ingang D van het Groothandelsgebouw op de bovenste verdieping een man over de balustrade geleund toekijken. In zichzelf juichte hij: 'Dag gekke vent. Jij mag lekker niet mee. Nog in geen vijfhonderd jaar. Dag stomme klotelul.' Het leek wel of hij van blijdschap in zichzelf stond te dansen.

Uit de zijuitgang van de hall van het Centraal Station kwam de chauffeur (hij herkende hem als zodanig direct) aangeslenterd, een slof sigaretten openpellend. Zijn moeder, dat bespottelijke wijf, stapte op hem toe met haar twee pakjes shagtabak die vrijwel

gelijk in zijn zak verdwenen. Zij overhandigde hem ook nog de brief en begon op gedempte toon te spreken. Hij kon hen niet verstaan. Dat was ook niet nodig. De man trachtte, terwijl hij knikkend de brief in zijn binnenzak stampte, met zijn gezicht iets uit te drukken. Toen dat niet gelukte, begon hij maar te lachen. Geen tand ontbrak. Maar ze stonden alle los van elkaar, waren bij het tandvlees zwart, werden geleidelijk bruin om daar waar bovenste en onderste tanden en kiezen op elkaar sloten grijs te eindigen. Ze keken naar hem en de stemmen werden even hoorbaar.

‘Mevrouw, daar sta ik persoonlijk voor in.’

‘Mooi, dan vertrouw ik volledig op uw goede zorgen.’

‘Mevrouw, ik zal persóónlijk een oogje in het zeil houden.’ De jongen zag dat zijn moeder, die niet behoefde mee te reizen, meer vertrouwen in de man had dan hij, het slachtoffer. Het doodde iets van zijn kalme enthousiasme. Toen zag hij de man op de bovenste verdieping weer, voelde de kriebels overal en nergens terugkomen en joelde weer stil, maar toch de lippen bewegend: ‘Dag stomme kloteklapper. Blijf jij maar lekker hier. Ulla.’

Ze stapten in.

‘Niet te veel snoepen. Luisteren naar wat ouderen zeggen hoor. Speciaal de chauffeur. En met twee woorden spreken. Ja, het is zijn eerste keer, ziet u, dat hij alleen op stap gaat. Tja. Met twee woorden spreken, hoor je? Kijk je uit? Nou oppassen hoor. Amuseer je.’

De handen van de chauffeur lagen nog werkeloos over het stuur, zoals afgehouden varkenspoten bij de slager uitgestald liggen. Vijf ringen, identiteitskettinkje, polshorloge, alles in andere tinten goud. U vreet me niet op hè, schattige meneer Vaalstaart? dacht hij toen hij langsliep.

Hij zat nu op de achterbank, die volgens een bordje erboven berekend was op vijf personen, tussen drie dikke vrouwen die nauwelijks ruimte voor hem lieten.

‘Ga je moeder niet mee?’ Met niet meer woorden dan hij nodig achtte, legde hij de kwestie uit. Of zij nu tevreden waren of niet, hem een zorg. Dat bemoeien! Vroeg hij soms waarom hun mannen niet meegingen?

De bus trilde, schokte even, ze reden en hij vergat niet naar zijn moeder te zwaaien.

De wagen stopte vrijwel ogenblikkelijk.

Na tweeënveertig tellen begonnen de vrouwen elkaar te vragen wat de reden ervan zou zijn. Hij zag het bobbelige hoofdhoekje van zijn moeder in de tunnel verdwijnen. Voor altijd, ach, voor eeuwig, o, moedertje lief. Nooit kom ik weerom. Ja, mijn ulla.

Juist in de poort tussen het plein voor het station en de taxi-standplaats erachter had een begrafenisauto een lekke band gekregen. De familieleden van de overledene stapten uit de volgauto's en wuifden zich met hun handschoenen koelte toe; niemand scheen enige moeite te willen doen het euvel op te lossen.

‘Daar wachten we niet op,’ riep de chauffeur in zijn microfoon. ‘Houdt u vast, dames en mensen, wij draaien om.’ Grinnikend om het stompzinnige ‘dames en mensen’ botsten de dikke vrouwen onoplettend bij de draaiende beweging tegen hem aan en vielen half over hem. Ze reden richting Gordelweg. Hij zag de Staten-singel waar zij woonden en liet dat in een ogenblik van zwakte uit zijn mond vallen.

‘Sjiek buurtje.’

‘Wat is het warm, hè mevrouw?’

‘Als je maar heel stil zit, dan heb je het niet warm!’ Puntuit-logica. Hij was nu al bezorgd over de terugreis; hij zou een andere plaats kiezen.

‘We gaan van Rotterdam via Schiedam en Vlaardingen naar Maassluis.’ Hoekie om, trappie af, gekkenhuis dacht hij neuriënd.

‘Vandaar nemen we de provinciale weg naar Naaldwijk. Dan rijden we naar ’s-Gravenzande, door Monster naar Poeldijk en zo naar Loosduinen. Vandaar steken we langs het crematorium Ockenburgh door naar Kijkduin en dan rijden we door de Sportlaan, langs de Bosjes van Poot op Scheveningen aan. Ik wens u een prettige dag.’ Gekraak.

Naast zijn werk aan een encyclopedie, die uitmuntte door onvolledigheid onbetrouwbaarheid partijdigheid kortzichtigheid en kinderlijkheid (maar niet naïveteit) arbeidde het jonge genie af en toe ook onder meer aan niet serieus wetenschappelijk rubriceerwerk, zoals lijsten van personen die hij kende. Zo was er een lijst van familieleden. Een lijst van bekenden a. van naam (onderwijzers vaste leveranciers klasgenoten burens) en b. niet van naam bekend (omschrijvingen van straatventers bijvoorbeeld); bi wel gesproken en bii niet gesproken. Ook was er een lijst, waarop even uitgebreid de diverse hoedanigheden omschreven waren, van ‘gekken’. Bedoeld werden mensen in wier nabijheid hij zich onbehaaglijk voelde. Een onbehaaglijkheid die hem vaak als dreigend voorkwam. Er waren twee soorten gekken: de gevaarlijke en de minder gevaarlijke. Het grootste deel der in de bus aanwezigen zou onder de laatste rubriek komen te vallen. Ze waren wel gek maar hadden niet het lage, minne van de ‘balafpikkers’, de ‘juteklikkers’ (mensen die de politie achter je aanstuurden, bij het ijsiepiepen bijvoorbeeld) of de ‘hondop-je-af-stuurders’. Hij bestudeerde de mensen in zijn directe omgeving – voor zijn gemak – op hun negatieve eigenschappen en gaf hun zó namen. Hij was gezeten tussen Stinkwif Eén en Stinkwif Twee. Naast nummer Eén zat nog Slome Schildpad. Meneer Vaalstaart bestuurde de bus. Voor hem zaten professor Sickbock en Magilla Gorilla die samen over een wielrenner die als eerste Nederlander een Franse wielerronde gewonnen had,

spraken alsof het een actualiteit van wereldbetekenis was.

Toen zij hun spotnamen ontvangen hadden, was hij iets minder bang voor hen.

Gekraak. 'We rijden thans hier, momenteel door het zogenaamde Westland,' zei de chauffeur met de overdreven uitspraak van alle medeklinkers van iemand die niet gewend is verzorgd te spreken.

'Zoals u weet is dit hierzo het belangrijkste tuinbouwgebied van Nederland.' Oude koek, dacht Robbie.

'Nog wel,' zei prof. Sickbock tot zijn buurman. 'Maar die gouden tijden zullen over een paar jaar wel afgelopen zijn.'

'En waarom dan wel?'

'In verband met een moordende concurrentie uit Roemenië en Hongarije en meer van dat fraais van achter het IJzeren Gordijn.' Meteen zag het fantasierijke jongetje de streek rondom zich binnen een paar seconden vervallen: verf bladderde nog verder af, hout rotte, wind gierde door ruitloze staketsels, niet vertrokken eigenwijze boeren hokten samen rond vuren, hongeroedeem.

'Zoals u wel weten zult, is het meeste van wat hierzo verbouwd wordt als zodanig bestemd voor de export.'

'Jaja,' zei de vrouw links van hem.

'Duitsland vooral,' zei de ander. Het gaat mijn ene oor in en het komt mijn andere oor weer uit, dacht hij. Als zij nu maar allebei op hun beurt praten is er niets aan de hand. Maar als zij tegelijk zwammen heb je kans dat die praatjes in mijn hoofd tegen elkaar botsen, ontploffen en in brokstukken daar voor altijd blijven hangen. Tot mijn dood, amen.

'Het meeste gaat naar Duitsland,' zei de chauffeur.

'Zie je wel?'

'Ja. Wat?'

'Zie je wel. Dat zei ik daarnet.'

'En de rommel houden wij,' riep prof Sickbock naar voor.

‘Wat zegt meneer?’

Overdreven luid riep de man door zijn toeter van twee handen terug: ‘En wij mogen de stek opeten.’

‘Hoe zegt meneer.’

‘Het “voor de stek”. Ja, jullie jongelui kennen dat woord natuurlijk niet meer. Voor de stek. Ik bedoel het afvalsel, het uitvaag, dat houden we hier.’

‘Ja, zegt u dat wel, ja. Links en rechts van u ziet u de kassen. Die noemt men warenhuizen. En verderop, ik waarschuw u wel, zult u broeibakken zien staan.’ Eenruiters, dacht de jongeman die deze materie nog niet zo lang ervoor enkele malen als straf uit een boekje had moeten overschrijven.

‘Die heten eenruiters. ‘Gekraak, fluittoon en stilte.

Op de tijd dat zij het gehucht Monster naderden, gaf de chauffeur nog een informatie door; de laatste voor zij bij Loosduinen 's-Gravenhage zouden binnenrijden.

‘De duinen zijn hier zo smal dat ze hier allemaal schokbrekers of eh golfbrekers in zee hebben gebouwd. De Delftlandse Hoofden worden die genoemd. En achter de duinen hebben ze zelfs nog een dijk gelegd. Zó smal is het hier. Het loopt hier zo onder. Een slapende dijk, noemen ze dat.’ Een slaperdijk! dacht de jongen, werd moe, geeuwde en probeerde zich een voorstelling van ‘ze’ te maken. Grove mannen, grove taal. Wittebroodeters. Met lompe vingers toch snel tabak in vloeï kunnen rollen. Nooit zo worden! Zelfs niet worden als vader, die dat soort beestmensen commanderen kan.

‘Loosduinen, we naderen de residentie, dames en heren.’

Groenteteelt bij Loosduinen. Hij dacht aan de vooroorlogse prent op kromgetrokken, bruin uitgeslagen zwaar karton geplakt. Hij had eenmaal op zijn hoede de rommelhoek van de schoolzolder nieuwsgierig lopen doorzoeken, onopgemerkt door de

meester die in het geïmproviseerde bioscoopje voor hem onnutte informatie over de Groninger veenkoloniën vertoonde.

Gesnuffeld tussen afgedankte wandplaten in angstig, spokig licht. Overal vogels die elk moment van hun plankje konden losbreken. Gesloten schatkisten zonder sleutel. Landkaarten van verzonken gebieden. Vergiftigende stofvlokken die het kwalijke ademen door de mond noodzakelijk maakten. ‘Ter Walvischvaart’ had veel indruk op hem gemaakt. Ook de prent ‘Constantinopel en de Bosporus’ was hem bijgebleven. Alsmede de ‘Passer te Kaban Djahè – Sumatra’. Allemaal plekken die hij binnen korte tijd in werkelijkheid zien zou.

Hij werd uit zijn dromerijen gehaald door het gemene stemmetje van Stinkwif Eén die in de volkstaal zei: ‘Jij zegt ook niet veel.’

De wanden van de cafetaria die zij om één uur binnenstapten, waren halverwege in tweeën gedeeld. De onderzijden bestonden uit een donkerbruin houten beschot dat met koperen knoppen aan de muren was bevestigd en dat juist reikte tot waar hij met zijn hoofd kwam. Die lambrisering was temeer kleinerend omdat de bovenkant der wanden spiegel was. Beschot (hij zag de pagina van het strafwerk voor zich) heet de opbrengst van een oogst. Maar ja, jullie jongelui zullen die woorden wel niet meer kennen. Tutu, lala.

Drie propellers waarvan er een werkte. Vettigheid. Luidsprekertje met twee losse draadjes. Bruin en geel. De onderkant der toonbank van grijs kunstmarmer. Eén glasplaat ontbrak. Naast de kassa lag een rood rubber betaalmatje, aan een kant afgesletten, bruine verteerde pukkeltjes. Was het marmer van de toonbank nog een beschilderde steensoort, op de tafeltjes was het van plastic. Een cirkelvormige harde bruine korst waar eens een te heet voorwerp gestaan had. De zittingen waren bekleed met rood

zwaar plastic, aan de kanten geplooid bijeengehouden door bijna dezelfde knoppen als die van de wanden. Een groene stoel aan zijn tafeltje. De zijne. Kleverig. Niet aan de onderkant voelen! De caissière had op haar duim een rood rubber dopje met dezelfde verteerde pukkeltjes. Familie van dat betaalmatje, dacht hij maar, om niet bedrukt te raken door de uitzonderlijke treurigheid van het eethuisje.

Toen zij waren binnengekomen, was de zaak op een enkeling na verlaten. Thans waren alle tafeltjes bezet en konden de dienstertjes van de onfrisse en gemeden gelegenheid door huppelen en druk gebaren hun onmisbaarheid bewijzen.

Hij zat met de drie vrouwen van de achterbank aan hetzelfde tafeltje. De kelnerin legde er vier rechthoekige papieren op neer. In vijftien talen las hij 'Eet smakelijk'.

Eetgerei werd in het midden van de tafel geworpen. Er werd koffie geserveerd en een mevrouw, een tafel verder gezeten, opende demonstratief klakkend haar tas om er een wit doosje uit te halen. Uit het doosje schoof zij, met de nadrukkelijke gebaren van iemand die wil suggereren dat de onopvallendheid haar grootste sieraad is, een vloeipapiertje dat, opgevouwen, zo iets als meel bevatte. Zij vouwde aan een zijde in het papier een soort schenktuit en opende haar dierlijke bek. Een slijmdraad tussen haar lippen werd steeds dunner om ten slotte te knappen. Een heel licht koorddansertje, dacht Robbie poëtisch, om zijn aandacht van de gapende reet af te leiden, zou heel even heel snel hebben kunnen overlopen. De vrouw zette het papiertje aan haar onderlip en tikte de poeder op haar tong. Als je met je schep op het strand in een dode kwal slaat, splijt die precies zoals haar mond open, dacht hij. Zij nam een slok koffie en met die slok nog half in haar mondholte zei ze tot haar tafelenoten: 'Bwuh, zo bitter als gal,' en rilde.

Eet smakelijk, dacht Robbie.

Stinkwif Twee informeerde of hij wel koffie lustte.

‘Niet zo heel erg graag, mevrouw,’ zei hij keurig netjes. Aan de dienstster werd gevraagd of de koffie geruimd mocht worden tegen een glas limonade.

‘Iek vraag.’ Zonder iets gevraagd te hebben keerde het donkere meisje zich op een hak als een zweefmolentje om en zei in gebroken Hollands: ‘Ach, ies koet, komt. Drink een van u maar op de koffie.’

Vol afkeer zag hij het lieve meisje achter de toonbank een glas sirooplimonade klaarmaken. Vettige rode krinkels slierden door het water. Hij zag slechts het glas dat op eigen kracht door de lucht op hem leek toe te komen zweven. Het rietje in die vuiligheid had groen moeten zijn, dacht hij, dan was ik misselijk geworden.

Een ieder kreeg drie broodjes op het bord gelegd door een hand waarvan een vinger in grauw verband zat. Kaas, cervelaat en zure zult.

‘Dat is ook geen vette bek vreten,’ zei Stinkwif Een in haar eigen idioom.

‘Ja, veel is anders,’ viel Twee haar bij. Maar ondanks het geringschattend oordeel at geen van beiden alle broodjes op. Hij kreeg van hen de broodjes met zure zult.

No. Twee: ‘Je moet er nog van groeien.’ Waarvan? Van afval dat nauwelijks goed genoeg is om aan huisdieren te voederen?

In het begin at hij het broodje kaas en cervelaat met smaak omdat hij een reusachtige honger had. Zijn broodje zure zult automatisch om zijn bord leeg te maken. Ten slotte met tegenzin ook nog de twee hem toegestopte broodjes, die hij niet durfde weigeren. Het eerste gekregen broodje spoelde hij weg met een half glas limonade. Het tweede (vijfde) kon hij bijna niet gekauwd krijgen maar toch dronk hij niet meer. Dat vond hij zonde. Hij

wilde de rest bewaren om er na het eten zijn mond mee te spoelen. Hij voelde dat hij niet, zoals de vrouwen een tweede kop koffie, een tweede glas siroop zou krijgen. En hij wenste er ook niet om te vragen, o zo!

‘Nou zeg, jij zit ook met lange tanden te eten.’

‘Ja, ik geloof dat zijn oog groter was dan zijn maag is.’ Hij probeerde hen beiden in dezelfde seconde aan te zien en zijn blik veegde daardoor tweemaal over de tussen hen gezeten Slome Schildpad die nog niets gezegd had, waardoor het moeilijk peilen was of zij hem wel of niet zou bijstaan.

De vrouw van begin veertig, zoals zij zich zelf groeperen zou, staarde terneergeslagen voor zich uit en ook was er iets van schroom in haar blik. Hij kreeg medelijden met haar. Zij zit iets heel ergs te vergeten, dacht hij ongekunsteld.

Maar uit niets bleek dat zij aan zijn kant stond.

Moet ik er dus weer alleen tegen aan. Ik heb niet om die broodjes gevraagd! Ik wilde niet onbeleefd zijn. Dus ik. Maar nou ik niet. Krijg ik de schuld. Ook van jullie opdringen, vuile stinkers. Jullie mogen je weleens wassen. Rotteviswif. En jij, jij met je zweetlucht en je eau de cologne. Is dat normaal soms? Gaat dat bij jullie zo? Broodjes opdringen die je zelf niet opvreet?

Thuis zou hij een scène maken. De hevigheid bepaalde de snelheid van mama’s terugtrekken. Die manier van doen zou hier niets uithalen. Beter was zonder veel vertoon, als een kerel, hooghartig te zwijgen en het plafond te bestuderen. Schamper snuiven, zoals vader, ging moeilijker. Daar moest je ook het gezicht van een man voor hebben. Hij hield hen, zonder dat dit werd opgemerkt door zijn afleidend gemanipuleer met een servetje, scherp in het oog om te zien hoe ver hij kon gaan zonder te verliezen bij het zeggen van: ‘Dat was heerlijk, mmm, ik zou best nog veel meer lusten, ik.’

‘Komkom, je krijgt thuis toch wel te eten?’ Gegrinnik. Uit. Verloren! Weer niet juist dus, weer een foute opmerking geplaatst.